

Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja, esa.iivonen@mll.fi

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija, kirsi.pollari@mll.fi

Lapsivaikutusten arvioinnin koulutus ja työpaja
22.5.2025

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LAPSET ENSIN

Koulutuksen sisältö

- Johdatus lapsivaikutusten arviointiin
- Lapset ja nuoret tiedontuottajina lapsivaikutusten arvioinnissa
- Lapsivaikutusten ennakkoarviointi prosessina
- Lapsivaikutusten arvioinnin juurruttaminen

Johdatus lapsivaikutusten arviointiin

Lapsivaikutusten arviointi

- Lapsivaikutusten arvioinnissa selvitetään päätöksen tai toiminnan vaikutuksia lasten (tilanteen mukaan myös nuorten ja/tai lapsiperheiden) hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.
- Lapsivaikutusten arviointi voidaan toteuttaa osana muuta vaikutusten arviointia tai se voidaan toteuttaa erillisenä arviointina (esimerkiksi suurissa asioissa, kuten palveluverkkomuutoksissa).
- Lapsivaikutusten ennakkoarviointi on osa asian valmistelua.
- Lapsivaikutusten seuranta-arviointi on osa (palvelujen) kehittämistyötä. Myös toiminnan arviointi on osa kehittämistyötä. Seuranta-arvioinnissa ja toiminnan arvioinnissa voidaan arvioida vaikutusten lisäksi myös vaikuttavuutta.

Arviointi eri vaiheissa

- ***Vaikutusten ennakkoarviointi:*** Valmisteilla olevan päätöksen vaikutuksia arvioidaan ennen päätöksen tekemistä. Vaikutusten arviointi on osa valmisteluprosessia.
- ***Vaikutusten seuranta-arviointi:*** Selvitetään, mitkä ovat **tehdyn päätöksen** vaikutukset.
- ***Toiminnan vaikuttavuuden arviointi:*** Arvioidaan **toiminnan** (esim. lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen) **vaikuttavuutta**.
- Eri vaiheissa tehdyissä arvioinneissa saatu **tieto kumuloituu**.
- *Tässä esityksessä keskitymme tarkastelemaan lapsivaikutusten ennakkoarviointia.*

Käsitteistä: Lapsi, nuori ja lapsiperhe

- **Lapsi** on alle 18-vuotias henkilö eli 0-17-vuotiaat ovat lapsia.
- **Nuori** on alle 29-vuotias henkilö (nuorisolain 3 §).
- **Nuori aikuinen** on 18-28-vuotias henkilö.
- **Lapsiperhe** on perhe, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus).
- Lainsäädännössä ei ole yhtä kaikenkattavaa määritelmää perheelle.

Käsitteistä - Vaikutus ja vaikuttavuus ovat eri asioita: Vaikutus

- **Vaikutus** on mikä tahansa tietyn päätöksen tai toiminnan seurauksena tapahtunut **muutos**. Vaikutusten arvioinnilla tehdään näkyväksi päätöksestä (tai toiminnasta) aiheutuvia tai aiheutuneita seurauksia.
- **Vaikutusten arvioinnissa** tarkastellaan muutoksia, joiden oletetaan syntyvän (ennakkoarviointi) tai jotka ovat syntyneet (seuranta-arviointi) jonkin päätöksen tai toiminnan seurauksena.
- Vaikutukset voivat sisältää sekä odotettuja että odottamattomia vaikutuksia.
- Vaikutukset voivat olla myönteisiä tai kielteisiä.
- Kun arvioidaan **lapsivaikutuksia**, huomio on vaikutuksissa **lasten hyvinvointiin** (ml. terveys, osallisuus) ja **oikeuksien toteutumisessa**.

Käsitteistä - Vaikutus ja vaikuttavuus ovat eri asioita: Vaikuttavuus

- **Vaikuttavuus** kuvaa sitä, kuinka hyvin tietyllä päätöksellä tai toiminnalla on onnistuttu saavuttamaan **halutut tulokset ja vaikutukset**. Vaikuttavuudessa näkökulmana on palvelu ja sen toiminta.
- **Vaikututtavuuden arvioinnissa** tarkastellaan, kuinka hyvin päätös / toiminta on saavuttanut tavoitteensa. Siinä keskitytään siihen, miten hyvin tavoitteet on saavutettu ja mikä on ollut päätöksen / toiminnan rooli siinä.
- **Esim. sosiaali- ja terveyspalveluissa** vaikuttavuudella tarkoitetaan sitä, **kuinka hyvin palvelut**
 - edistävät asiakkaiden terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä sekä
 - vähentävät sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia.
- Vaikuttavuus kertoo, millaisia tosiasiallisia muutoksia ja hyötyjä palvelut tuottavat yksilöille ja yhteiskunnalle suhteessa niihin käytettyihin resursseihin.

Esimerkki lapsivaikutuksista ja vaikuttavuudesta

Neurolaverkkoa supistetaan:

- **Lapsivaikutuksissa** katse on lapsissa ja lapsiperheissä: Jos neurolaverkkoa supistetaan, palveluiden saavutettavuus heikkenee lapsiperheille, lapset ja perheet saavat huonommin ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea, lasten ja perheiden ongelmien ja haasteiden varhainen tunnistamisen vaikeutuu, vanhemmat saavat huonommin tukea ja heidän jaksamisensa heikkenee
- **Vaikuttavuudessa** katse on palveluissa: Neurolapalvelut eivät enää pysty aiemmassa määrin toteuttamaan niille kuuluvaa ennaltaehkäisevää tukea eivätkä palvelut ole enää yhdenvertaisesti saatavilla. Lyhyellä aikavälillä sote-palvelujen kustannukset voivat pienentyä, mutta pitkällä aikavälillä ne voivat kasvaa.

Lapsivaikutusten arvioinnin oikeus- ja hyvinvointiperustaisuus

- **YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lapsen edun ensisijaisuuden periaate** (3.1 artikla) muodostaa vahvan **oikeudellisen perustan** lapsivaikutusten arvioinnille. Lapsen oikeuksien sopimus on lakina voimassa oleva ihmisoikeussopimus, joka velvoittaa myös hyvinvointialueita ja kuntia.
- Lapsivaikutusten arviointi on **väline lasten etujen selvittämiseen**.
- Arvioinnissa on huomioitava myös **muu tilanteeseen liittyvä lainsäädäntö**, kuten sote-palvelujen, koulutuksen ja vapaa-ajan palveluiden substanssilainsäädäntö.
- Lapsivaikutusten arviointi on myös **hyvinvointiperustaista**: vaikutukset lasten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, sosiaaliseen hyvinvointiin ja osallisuuteen, turvallisuuteen, kasvuun ja kehitykseen, oppimiseen ja koulunkäyntiin, harrastuksiin ja vapaa-aikaan, elin- ja asuinympäristöön, perheiden taloudelliseen tilanteeseen, mahdollisuuksiin saada apua ja tukea jne.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki

- 7.2 §: Hyvinvointialueen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.
- **Lapsiväestö** (alle 18-vuotiaat) on yksi väestöryhmä, johon kohdistuvat vaikutukset on arvioitava ja otettava huomioon päätöksenteossa.
- 7.3 §: Hyvinvointialueen on **seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.**
Hyvinvointialueella on **raportoitava** asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä **aluevaltuustolle vuosittain.**
Lisäksi hyvinvointialueella on valmisteltava aluevaltuustolle **valtuustokausittain** alueellinen **hyvinvointikertomus ja -suunnitelma** edellä mainituista asioista.
- **Kuntaa** koskevat vastaavat velvoitteet (lain 6 §).

Lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistäminen hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä 1/2

- ”Sitä saadaan, mitä pidetään tärkeänä”: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen kunta- ja hyvinvointialuestrategioissa ja strategisessa johtamisessa
 - ✓ Selkeät tavoitteet ja mittarit hyvinvoinnin ja lapsen oikeuksien edistämiseksi.
- Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen ja tuen koordinointi – Yhteisövaikuttavuus ja perhekeskustoimintamalli sisältäen yhteistyön kolmannen sektorin kanssa
 - ✓ Verkostomainen monialainen ja monitoimijainen toimintakulttuuri
- Kattava lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitieto
 - ✓ Hyvinvointialueen ja kuntien yhteinen tietovaranto

Lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistäminen hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyönä 2/2

- Tiedonkeruu lapsilta, nuorilta ja vanhemmilta sekä ammattilaisilta ja kerätyn tiedon hyödyntäminen
- Lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi sekä lapsibudjetointi, lisäksi ennakointityö (skenaariotyötä, joka auttaa hahmottamaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja)
- Ammattilaisten koulutus ja valmennus lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä ja lapsen oikeuksista (ml. lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi)

Lapsen oikeuksien sopimus edellyttää lapsivaikutusten arviointia – velvoite koskee myös hyvinvointialuetta ja kuntaa

- 3.1 artikla: Lapsen etu tulee ottaa ensisijaisesti huomioon lapsia koskevissa asioissa.
- YK:n lapsen oikeuksien komitea (yleiskommentti nro 14, kohta 99):
 - ✓ Lapsivaikutusten arvioinnilla voidaan ennakoida päätösten vaikutuksia lapseen ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen.
 - ✓ Vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään mm. lapsilta, kansalaisyhteiskunnalta, asiantuntijoilta, tutkimuksista ja eri tahojen kokemuksista saatuja tietoja.
 - ✓ Arvioinnin tuloksena esitetään suosituksia muutosehdotuksista, vaihtoehtoja ja parannuksista. Arvioinnin (ainakin sen yhteenvedon ja tulosten) tulisi olla julkisesti saatavilla.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet

YK:n lapsen oikeuksien komitea toteaa, että lapsivaikutusten arvioinnissa **vähimmäisvaatimuksena** on käyttää **lapsen oikeuksien sopimusta lähtökohtana** ja varmistaa erityisesti, että arvioinnit perustuvat sopimuksen **yleisperiaatteisiin** ja niissä kiinnitetään erityishuomiota harkinnassa olevien toimenpiteiden erilaisiin lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet

- Lapsen edun ensisijaisuus (3.1 artikla)
- Syrjimättömyys (2 artikla)
- Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla)
- Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen (12 artikla)

Milloin lapsivaikutuksia arvioidaan?

Lapsivaikutuksia tulee arvioida, kun päätöksellä voi olla vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.

Lapsivaikutusten arviointi ei rajoitu vain sellaisiin asioihin, jotka kohdistuvat yksinomaan lapsiin ja lapsiperheisiin, vaan on huomioitava myös yleisesti väestöön kohdistuvien päätösten vaikutukset lapsiin.

Tunnistetaanko eri vaikutukset?

Arvioinneissa usein korostuvat taloudelliset, organisatoriset ja henkilöstövaikutukset. Niissäkin tarkastelujänne on yleensä lyhyt.

Lapsivaikutukset (ja muut ihmisiin kohdistuvat vaikutukset) sekä pidemmän aikavälin vaikutukset jäävät usein vähemmälle huomiolle.

On huono asia, jos päätöksenteossa on tunnistettu vain osa vaikutuksista ja nekin lyhyen aikavälin näkökulmasta. Tämä heikentää vaikutusten arvioinnin laatua.

Vaikutusten arviointi tukee tietoon perustuvaa päätöksentekoa

- Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ei ole itsetarkoitus, vaan keino saada jäsenneltyä tietoa päätöksenteon tueksi.
- Arvioinnissa on tuotava esiin vaikutukset eli ennakoitavissa olevat muutokset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.
- Mahdolliset kielteiset vaikutukset on tuotava avoimesti esiin ja on mietittävä tapoja niiden poistamiseksi / lieventämiseksi.
- Laajassa tai ristiriitaisessa asiassa tarvitaan laajempaa arviointia kuin pienessä tai yksinkertaisessa asiassa.
- Yhteistyötä sekä monialaista ja -ammatillista osaamista on syytä hyödyntää tarpeen mukaisesti.

Lapsivaikutusten arvioinnin lähtökohtia

- Mitä vaikutukset ovat lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?
- Minkälaiset vaikutukset ovat eri lapsi- ja nuorisoryhmiin ja miten erityisesti heikommassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden asemaa voitaisiin parantaa?
- Miten lapsia, nuoria ja perheitä kuullaan ja mitkä ovat heidän näkemyksensä asiassa?
- Miten myönteisiä vaikutuksia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen voitaisiin vahvistaa ja kielteisiä vaikutuksia poistaa tai ainakin lieventää?

**Lapset ja nuoret
tiedontuottajina
lapsivaikutusten arvioinnissa**

Lapset ja nuoret tiedontuottajina arvioinnissa (1/2)

- Aikuisten tuottaman tiedon lisäksi lapsivaikutusten arvioinnissa on syytä käyttää lapsilta ja nuorilta kerättyä tietoa.
- Lapsilla ja nuorilla on paljon tärkeää tietoa, jota ei saada päätöksenteon ja toiminnan kehittämisen tueksi muutoin kuin kysymällä heiltä suoraan.
- Jotta lasten ja nuorten ääni tulisi kuuluviin yhteiskunnassa, **tarvitaan tietoa heidän tavastaan nähdä ja kokea maailmaa.**
- Lapsivaikutusten arvioinnissa tarkastellaan hyvin monen lapsen etua. Yleinen lapsinäkökulma ei useinkaan riitä, vaan asioita tulee tarkastella lisäksi eri lapsiryhmien näkökulmasta. Tällöin on löydettävä tapoja **kuulla eri lapsi- ja nuorisoryhmiä.**

Lapset ja nuoret tiedontuottajina arvioinnissa (2/2)

- Vaikka lasten ja nuorten **yhdenvertaisista osallistumismahdollisuuksista** on puhuttu pitkään, ne **toteutuvat edelleen puutteellisesti**.
- Vaikutusten arvioinnissa voidaan hyödyntää myös **aiemmin lapsilta ja nuorilta kerättyä tietoa**.
 - Tällöin on varmistettava, että käytettävä tieto on **ajantasaista**, tieto **liittyy arvioitavana olevaan asiaan** ja että tiedonkeruu on ollut **riittävän kattavaa**.
- Vaikka lapsia kuultaisiinkin suoraan, niin silti voidaan hyötyä aiemmin lapsilta ja nuorilta kerätystä tiedosta ja esimerkiksi **paikata tiedonkeruun aukkopaikkoja**.

Lasten ja nuorten osallisuus lapsivaikutusten arvioinnin yhteydessä hyvinvointialueille tehdyn kyselyn mukaan

- Vastaajilta kysyttiin, selvitetäänkö lapsivaikutusten arvioinnissa hyvinvointialueilla lasten ja nuorten näkemyksiä. Yksikään vastaajista ei vastannut, etteikö niitä selvitetäisi ja tyypillisin vastaus oli ”jonkin verran”.
- Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia pyritään vastausten perusteella jonkin verran kehittämään lapsivaikutusten osalta.
- Lapset ja nuoret saavat myös jossain määrin tietoa heitä koskevista asioista.
- Noin puolet vastanneista myös kertoi, että hyvinvointialueilla on hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kuulemiseen, esimerkiksi
 - ✓ erilaiset sähköiset alustat
 - ✓ osallisuuskierrokset ja nuorisovaltuustotapaamiset sekä Lastenparlamenttivierailut
 - ✓ alueella on hyviä yhteyksiä kokemusasiantuntijanuoriin.

Esimerkki: Uuden lastensairaalan toiminnallinen kehittäminen

- **Lapsus-tutkimushankkeessa** selvitettiin muun muassa lasten ja nuorten kokemuksia sairaalakäynneistä, saaduista hoidoista ja palveluista sekä sairastamisen arjesta.
- Lapset ja nuoret arvostavat esimerkiksi yksilöllistä ja lämmintä kohtaamista, hoidon jatkuvuutta, tutkimus- ja hoitotoimenpiteisiin liittyvän pelon ja kivun riittävää huomioimista, kontrollikäyntien ja sairauden hoidon helppoutta sekä toimivia ja viihtyisiä tiloja.
- Hankkeen tavoitteena on hyödyntää lapsipotilaiden kokemuksia uusia sairaaloita rakennettaessa ja sairaaloiden toimintaa kehitettäessä.
- Hankkeessa myös kehitettiin palautejärjestelmää, jotta lapset ja nuoret voisivat paremmin ja säännönmukaisemmin antaa palautetta hoitoonsa liittyvistä asioista ja palautetta voitaisiin hyödyntää palveluiden kehittämisessä.

<https://www.youtube.com/watch?v=HVTveObhuFA#action=share>

Lapsus-tutkimushanke: Näkökulmia lapsiperheen potilaskokemukseen:

<https://researchportal.tuni.fi/en/publications/lapsus-tutkimushanke-n%C3%A4k%C3%B6kulmia-lapsiperheen-potilaskokemukseen>

Esimerkki: Uuden lastensairaalan toiminnallinen kehittäminen

1) Lohtua sairaalan seiniltä (2019) <https://www.aalto.fi/fi/uutiset/lohtua-sairaalan-seinilta> :

”Sairaalan seinillä on kauniita maalauksia ja tekstejä, joista saan itsekin lohtua.” Erityislapsen äiti

”Meidän pieni lähtee nykyään aina innoissaan sairaalapäivään, vaikka hänellä on takanaan pitkä ja vaikea sairaalahistoria. Ympäristö on niin stimuloiva ja jännittävä, että se on pienelle lapselle aidosti vaikuttava kokemus.” Helsinkiläisäiti

”Joidenkin mielestä äänet ovat pieni juttu. Mutta kun vertaan käynteihin aiemmissa tiloissa, joissa laitteet piippasivat, lapset itkivät ja kaikki ääni oli negatiivista, on uudessa sairaalassa todella rauhoittavaa olla. Sairaalassa kun myös vanhemmalla on usein tunteet pinnassa.”

2) Lapsiperheiden potilaskokemukset kehittävät sairaalan toimintaa (2017) <https://www.aalto.fi/fi/uutiset/lapsiperheiden-potilaskokemukset-kehittavat-sairaalan-toimintaa> :

”Lapset ja nuoret eivät koe elämäänsä sairauden kautta, vaan elävät hetkessä ja pitävät sairaalassakin tärkeänä normaalia arkea, kuten leikkejä ja hyviä yhteyksiä kavereihin.”

3) Lapsipotilaat arvostavat lämmintä kohtaamista, vanhemmat tukea ja arjen sujuvuutta (2018)

<https://www.aalto.fi/fi/uutiset/lapsipotilaat-arvostavat-lamminta-kohtaamista-vanhemmat-tukea-ja-arjen-sujuvuutta> :

Potilaskokemus kumpuaa käyttäjä- ja palvelukokemuksen sekä palvelupolkujen tutkimuksesta ja käyttäjäkeskeisestä suunnittelusta.

- Näkökulma rakennetaan tällöin potilaasta eikä sairaalan tuotanto-organisaatiosta käsin. Perinteiset, organisaatiokeskeiset asiakastytyväisyyskyselyt vaikuttavat tutkimuksen nojalla turhan kapea-alaisilta.

Lapsivaikutusten ennakkoarviointi prosessina

Lapsivaikutusten ennakkoarviointi prosessina (1/2)

- Tunnistetaan tarve arvioinnille: Valmisteluprosessiin tulevalla asialla on tai voi olla vaikutuksia lapsiin, nuoriin tai lapsiperheisiin.
- Päätetään arvioinnin laajuudesta ja menetelmistä. Isossa tai ristiriitaisessa asiassa tarvitaan laajempaa arviointia kuin pienessä tai yksinkertaisessa asiassa,
- Kerätään asiaan liittyvä olemassa oleva tieto (myös lapsilta ja nuorilta kerätty tieto) sekä kartoitetaan tietoaукот.
- Määritellään arvioinnissa tarkasteltavat ratkaisuvaihtoehdot (vähintään ns. nollavaihtoehto (nykytila) ja jokin muutosvaihtoehto sille).
- Määritellään arviointikysymykset.
- Kerätään arvioinnissa tarvittava lisätieto, tarpeen mukaan myös lapsilta ja nuorilta.

Lapsivaikutusten ennakkoarviointi prosessina (2/2)

- Tunnistetaan ja kirjataan eri vaikutukset. Huomioidaan myös eri vaikutusten merkittävyys. Kaikki vaikutukset eivät ole samanarvoisia.
- Tehdään kokonaisarvio lapsivaikutuksista, laaditaan johtopäätökset ja suositukset päätöksentekoa varten ja liitetään ne osaksi muuta vaikutusten arviointia asiassa.
- Raportoidaan vaikutusten arviointi päätöksentekoa varten. Julkaistaan arvioinnista vähintään yhteenveto, joka sisältää myös johtopäätökset ja suositukset.
- Otetaan arvioinnin tulokset huomioon päätöksenteossa, tehdään päätös ja tiedotetaan päätöksestä.
- Seurataan päätöksen toimeenpanoa ja arvioidaan toteutuneet vaikutukset (seuranta-arviointi).

Lapsivaikutusten arvioinnin juurruttaminen

Millaista tukea lapsivaikutusten arviointiin?

(MLL:n kysely hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille, syksy 2024)

- Koulutusta ja ohjeistusta sekä hankkeita lapsivaikutusten arvioinnin tueksi.
 - ✓ Ohjeilta toivottiin konkreettisuutta
 - ✓ Ohjeiden tulisi sisältää hyviä käytännön esimerkkejä
 - ✓ ”Helppokäyttöisiä työvälineitä” ja malleja.
 - ✓ Case-esimerkkejä koulutuksissa
- Koulutusta lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamisesta osana hyvinvointialueen päätöksentekoa:
”Mitä eri päätöksenteon tasoilla tulisi huomioida ja ymmärtää LAVA-prosessista”.
- Tärkeinä pidettiin kokemusten vaihtoa koulutuksissa sekä alueella.
- Tietoa myös siitä, miten lapsivaikutusten arviointi tukee päätöksentekoa ja miksi sitä kannattaa tehdä.
- Toivottiin ohjaavampaa ja velvoittavampaa lainsäädäntöä sekä osaamista tietojohdamiseen ja vaikuttavuusanalyysiin.

Mitä hyvällä lapsivaikutusten arvioinnilla saavutetaan? (1/2)

- Lapsivaikutusten arviointi on tärkeä osa **tiedolla johtamista** ja **tietoon perustuvaa päätöksentekoa**. **Arviointi tuo jäsenneltyä tietoa** lapsiin, nuoriin ja perheisiin vaikuttavan päätöksenteon perustaksi.
- Lapsivaikutusten arviointi mahdollistaa **lasten etujen huomioon ottamisen päätöksenteossa** lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Lapsivaikutusten arviointi on väline lasten etujen selvittämiseen lapsiryhmiä tai yleisesti lapsia koskevissa asioissa.
- Lapsivaikutusten arvioinnilla voidaan saada **tietoa erilaisissa tilanteissa olevien lasten ja nuorten asemasta**. On tärkeä tarkastella asiaa eri lapsi- ja nuorisoryhmien kannalta ja kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin, jolloin saadaan tietoa myös eriarvoisuuden kaventamiseen.

Mitä hyvällä lapsivaikutusten arvioinnilla saavutetaan? (2/2)

- Hyvällä lapsivaikutusten arvioinnilla saadaan esille vaikutukset lapsiin ja nuoriin **lyhyellä ja pitkällä aikavälillä**. Lapsivaikutuksilla on usein vaikutuksia myös muihin vaikutuslajeihin, kuten taloudellisiin vaikutuksiin.
- Lapsivaikutusten arvioinnissa on tärkeä hyödyntää lapsilta ja nuorilta kerättyä tietoa, mikä tuo **lasten ja nuorten kokemukset päätöksenteon tueksi**.
- Lasten ja nuorten kuuleminen vahvistaa lasten ja nuorten **osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia**.
- Vaikutusten arviointi lisää päätöksenteon **läpinäkyvyyttä ja moniarvoisuutta**.
- Vaikutusten arviointi **selkeyttää ja jäsentää** valmistelua ja päätöksentekoa.

Miten todennetaan onnistuminen lapsivaikutusten arvioinnissa?

- Toteutettu arviointi on riittävän **perusteellinen**. Arviointi kattaa kaikki asiaan liittyvät olennaiset lapsen oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyvät näkökulmat.
- Arvioinnissa on hyödynnetty **kattavaa ja laadukasta tietopohjaa**.
- Arvioinnissa on hyödynnetty myös **lapsilta** (ja/tai nuorilta) ja tarvittaessa myös vanhemmilta **kerättyä tietoa**.
- Arvioinnissa on tarkasteltu **vaikutuksia eri-ikäisiin lapsiin, eri taustoista tuleviin lapsiin ja eri lapsiryhmiin**.
- **Lasten etuja on tarkasteltu kokonaisvaltaisesti** arvioinnissa.
- Arvioinnin johtopäätökset ja suositukset ovat **selkeitä ja päätöksenteon tueksi soveltuvia**.
- **Seuranta-arvioinnissa** voidaan todeta, miten ennakoidut vaikutukset ovat toteutuneet.

Lapsivaikutusten arvioinnin tueksi aineistoja

Lapsivaikutusten arvioinnin tueksi aineistoja 1/3

livonen, Esa & Pollari, Kirsi: *Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä – Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina hyvinvointialueella : Ohjeistus hyvinvointialueiden päättäjille, nuorisovaltuustoille ja viranhaltijoille*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-166-7>

livonen, Esa & Pollari, Kirsi: *Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä - Lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi sekä lapset ja nuoret tiedontuottajina kunnassa –ohjeistus*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:4. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-378-4>

livonen, Esa & Pollari, Kirsi: *Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-370-8>

livonen, Esa & Pollari, Kirsi & Carpelan, Christa: *Tavoitteena laadukas lapsivaikutusten arviointiprosessi hyvinvointialueilla*. MLL-artikkeli 9.12.2024. <https://www.mll.fi/artikkelit/tavoitteena-laadukas-lapsivaikutusten-arviointiprosessi-hyvinvointialueilla/>

Lapsivaikutusten arvioinnin tueksi aineistoja 2/3

Carpelan, Christa: *Lasten huomioiminen kuntapäätöksenteossa : Kymenlaaksolaisten luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja sidosryhmien tunnistamia keinoja lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönoton edistämiseksi*. Helsingin yliopisto 2022. <https://helda.helsinki.fi/items/e07a8106-6959-436c-9ca1-7f5c026b96ba>

LAVA : *Lapsivaikutusten arviointi*. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2018.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018051824218>

Ruuska, Tupu; Itkonen-Ratilainen, Mari; Harju-Kivinen, Raija; Honkanen, Kati: *Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi : Tarkastelussa lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä ja esimerkkejä lapsivaikutusten arvioinneista*. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2018.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/136961>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto <https://www.mll.fi/kumppaneille/kuntayhteistyö/lapsivaikutusten-arviointi/>

Kuntaliitto päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnista <https://www.kuntaliitto.fi/kuntajohtaminen-ja-digitalisaatio/kuntajohtaminen/paatosten-vaikutusten-ennakkoarviointi>

Lapsivaikutusten arvioinnin tueksi aineistoja 3/3

Mari Rökköläinen, Tanja Laimi, Carola Åkerlund, Esa Iivonen, Tomi Kiilakoski, Sari Rannanpää, Jari Salminen: *Maaseutu- ja saaristoalueilla asuvien lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutuminen kouluverkon muutoksissa ja muutosten vaikutukset alueiden elinvoimaan*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) Julkaisut 29:2022. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/maaseutu-ja-saaristoalueilla-asuvien-lasten-sivistyksellisten-ja-sosiaalisten-oikeuksien-toteutuminen-kouluverkon-muutoksissa-ja-muutosten-vaikutukset>

YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>

Verkkokoulutus: eOppiva ja kansallinen lapsistrategia (2022): Lapsen oikeudet – Työkaluina lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi – verkkokoulutus, sisältää myös paljon käytännön esimerkkejä arvioinneista <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/lapsen-oikeudet-lapsivaikutusten-arviointi-ja-lapsibudjetointi/> Ks. myös muut eOppivan ja lapsistrategian verkkokoulutukset lapsen oikeuksista <https://lapsistrategia.fi/lapsenoikeudet365/>

Kysymykset työpajoihin

Kaksi vaihtoehtoista casea työpajoihin

- 1) Neuvolapalveluja ollaan kokoamassa suurempiin yksiköihin hyvinvointialueella.** Miettikää, minkälaisia mahdollisia myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia muutoksella on lapsille ja lapsiperheille. Miettikää myös, miten mahdollisia kielteisiä vaikutuksia voidaan poistaa tai ainakin lieventää. Miettikää, mitä vaikutuksia muutoksella on eri lapsiryhmien kannalta. Miettikää lisäksi, mitä tietoja ja miten lapsiperheiltä kerätään ja miten kerättyä tietoa hyödynnetään.
- 2) Kunnassa ollaan tarkastelemassa perusopetuksen kouluverkkoa.** Miettikää, minkälaisia mahdollisia myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia muutoksella on oppilaille ja heidän perheilleen. Miettikää myös, miten mahdollisia kielteisiä vaikutuksia voidaan poistaa tai ainakin lieventää. Miettikää, mitä vaikutuksia muutoksella on eri lapsiryhmien kannalta. Miettikää lisäksi, mitä tietoja ja miten oppilailta ja heidän vanhemmiltaan kerätään ja miten kerättyä tietoa hyödynnetään.

Kiitos mielenkiinnosta!

esa.iivonen@mll.fi

kirsi.pollari@mll.fi

www.mll.fi

